

Vlada je pred poreznom reformom pa je premijer u pravu kad kaže da se nalazimo u izazovnim vremenima

Pišu: Guste **SANTINI**

Nova vlada starog/novog premijera Andreja Plenkovića nalazi se na točki infleksije ili, kako bi to naš narod rekao, na raskršću. Dogovorena pomoć na razini od 22 milijarde eura može se pokazati kao blagoslov ili prokletstvo. Blagoslov će biti ako pokrenemo promjene primjerene učinkovitim zemljama, a prokletstvo ako nastavimo po starom. Zato je naš premijer u pravu kad kaže kako se nalazimo u izazovnim vremenima. Optimizam, koji tom prilikom iskazuje, budi nadu kako je dobro što su upravo njemu dali povjerenje na parlamentarnim izborima. Ima i onih drugih koji smatraju kako svjedočimo još jednoj političkoj priči bez sadržaja i kako se Hrvatska pomirila sa svojom tragičnom sudbinom iz koje nije moguće naći izlaza. Autor ovih redaka smatra da je potrebno podržati svaku novu vladu bez obzira dijelili li ili ne dijelili političke vrijednosti političke opcije na vlasti. Kratko rečeno, novoizabrana vlada naša je vlada i moramo je podržati ako vodi politiku u interesu hrvatskih građana i kritizirati ako nastavi po starom. Moja današnja rasprava usmjerena je na nužne promjene poreznog sustava.

Prijedlog iz 2009.

Od svake se nove vlade očekuje boljitak. Očekivanja se povećavaju kako se stanje pogoršava. Od nove vlade premijera Plenkovića ne očekuje se ništa manje od korjenitih promjena. Godinama pišem o nužnim promjenama. Svoja sam motrišta objavio u više radova tijekom proteklih trideset godina, a ovom prilikom navodim samo radove iz područja poreza i oporezivanja koje sam objavio zadnjih godina: Porezna reforma i hrvatska kriza (2009.), Vratimo osmijeh Lijepoj našoj (2015.), Dobitnici i gubitnici (2017.) i Ekonomski pristup oporezivanju (2020.). Ponovit ću što sam predložio 2009. kako bih pokazao tromost i ignoriranje dosadašnjih vlada. Prvo: PDV bi trebalo povećati od sadašnjih 23% na 25% u dva navrata, i to za jedan posto: 1.1. 2011. odnosno 1.1. 2012. Drugo: porezni prihodi od trošarina trebali bi se povećati za najmanje 20% kao rezultat korekcije postojećih i uvođenje novih trošarina tijekom 2010. godine. Treće: porezne stope poreza na dohodak primjenjivale bi se od 1. siječnja 2010. godine kako slijedi - dohodak do 5.000 kuna bio bi izuzet od oporezivanja; dohodak od 5.001 do 15.000 kuna oporezivao bi se po stopi od 10%; dohodak od 15.001 kuna do 30.000 kuna oporezivao bi se po stopi od 20% i dohodak od 30.001 kunu i više oporezivao bi se po stopi od 30%. Četvrto: Povrat zaštitne kamate izvršio bi se u 2010. godini za jednu petinu stope inflacije; u 2011. godini za dvije petine; u 2012. godini za dvije petine i u 2013. godini zaštitna kamata

POMOĆ OD 22 MILIJARDE EURA MOŽE BITI BLAGOSLOV ILI PROKLETSTVO

Blagoslov će biti samo ako pokrenemo učinkovite promjene, a prokletstvo ako nastavimo po starom

bi se trebala povećati za potrebni dio iznad razine inflacije. Prema tome, moralo je proći više od desetljeća kako bi se djelomično identificirali problemi glede oporezivanja i počeli uvažavati argumentirani prijedlozi izneseni prije više od deset godina.

Za razliku od 2009. godine kada nije bila dopuštena intervencija centralne banke, s jedne strane, i danas kada je EU shvatila da se grčki slučaj ne smije ponoviti, s

druge strane, i konačno s treće strane, ugroza opstojnosti Lijepe naše, imperativno zahtijeva ju novi, radikalniji, pristup potrebnim poreznim reformama. Prijedlog koji slijedi temelji se na teoretskim spoznajama i analizi slučajeva u drugim zemljama. Pri tome, naročito je važno holistički pristupiti. Nije moguće prihvatiti prisutan selektivni pristup. Porezni sustav, kao uostalom svaki drugi, cjelina je koju nije primje-

reno dijeliti. Krenimo redom. Država, kako bi namirila potrebne porezne prihode, nameće poreze na sve što postoji. Upravo u slučaju poreza na dobit, koja predstavlja ostatak ostataka dodane vrijednosti, svjedočimo koliko može biti nerazumna porezna politika države.

Oporezivanje dobiti

U Hrvatskoj poreznu stopu poreza na dobit, u usporedbi s drugim zemljama, nije moguće ocijeniti kao nerazumnu. Međutim, to je samo dio priče. Nepoznati broj fiskalnih i parafiskalnih nameta predstavljaju „prikryveno“ oporezivanje dobiti. Dodatno, porezna džungla kojoj svjedočimo u Hrvatskoj značajno poskupljuje, povećava troškove ubiranja poreza. U maloj i nerazvijenoj zemlji pitanje troškova koje snose

porezni obveznici moraju biti u samoj žiži interesa u predstojećoj reformi. Usput rečeno, moj prijedlog tom pitanju posvećuje najveću moguću pažnju. To je zato što uvođenjem dugoročnog poreznog sustava stvaramo pretpostavke restrukturiranja porezne uprave kao bitne institucije hrvatske vlasti s jedne strane, i s druge strane objavljujemo poreznim obveznicima politiku koja će biti u primjeni u narednom razdoblju što će smanjiti rizike i neizvjesnosti. Poznato je da se zalazem za povrat zaštitne kamate na kapital. Pored zaštite kapitala od inflacije potrebno je „programirati“ minimalni prinos na kapital koji bi se izuzeo iz oporezivanja. Kratko rečeno, zaštitna kamata na kapital oduzima se od razlike financijskog rezultata, bruto dobiti, a preostali dio dobiti opo-

Predlažem novi pristup - da se iznos dohotka dijeli s brojem ukupnih članova domaćinstva. U slučaju peteročlane obitelji koja ostvaruje dohodak od 35.000 kuna, predmetom oporezivanja bio bi dohodak od 2000 kuna (35-000/5 = 7000 umanjeno za 5000 kuna), što po stopi od 10% iznosi 1000 kuna

rezuje se jedinstvenom stopom. Tako bi se ostvario ravnan pristup poreza na rad i poreza na kapital. Nema razloga da preostali dio dobiti porezne vlasti ne određuje kao povećanje poreznog kapaciteta poreznog obveznika i oporezivanjem dobiti poreznom stopom od 20%. Ako je ostvarena dobit, recimo 10.000 jedinica, a zaštitna kamata iznosi 5% u slučaju kapitala u iznosu od 100.000 jedinica, porezna osnovica iznosila bi 5000 pa bi porezna stopa od 20% omogućila državi porezni prihod od 1000 jedinica. Prema prijedlogu stvarna porezna presija iznosila bi prihvatljivih 10%. Primjenom zaštitne kamate na kapital povećala bi se stopa samofinanciranja s jedne strane, i s druge strane smanjio bi se odljev dividende stranim investitorima u inozemstvo, što bi imalo pozitivne učinke

na deviznu likvidnost. Ta i takva porezna politika bila bi pozdravljena od strane inozemnih investitora jer bi im se povećao kapitalni dobitak. Ovom bi svakako valjalo pridodati vremenski neograničeno pokriće gubitaka iz rezulovanja. Posebno postojeća kriza u turističkom sektoru ponovno nameće ovo vrlo važno pitanje. Osim toga, prošla kriza iz 2009. godine pokazala je kako je hrvatskom gospodarstvu trebalo daleko više vremena da se pokrene gospodarski rast. U dobra vremena dobit raste progresivno, kao što u lošim vremenima bilježi snažno potonuće. Zbog karakteristika dobiti njezino oporezivanje ima karakteristike ugrađenog stabilizatora. Prisutno selektivno oporezivanje tijekom poslovnih aktivnosti valja smanjiti na najmanju moguću mjeru jer partner-

ski odnos države i gospodarstva nije moguće temeljiti na prisutnoj poreznoj penalizaciji. Osobito bih težio smanjenju razlika između porezne i bilance uspjeha. U tom smislu nije moguće podržati prisutne prijedloge kako se reinvestirana dobit mora izuzeti iz oporezivanja. Bitno je shvatiti, kako bi rekao premijer Plenković, kako svaki poduzetnik najbolje zna što mu je činiti kako bi povećao svoju učinkovitost. Poduzetniku, općenito, nije potreban tutor, a to sigurno nije niti može biti država.

Oporezivanje dohotka

Kaže se da je tragično i bolno plaćati porez na dohodak, ali još je tragičnije ne plaćati porez na dohodak. To vrijedi za razumno oporezivanje dohotka. Hrvatski model oporezivanja dohotka je loš.

Prijedlog vlade Andreja Plenkovića ne razlikuje se toliko po formi, koliko po sadržaju od mog prijedloga iz 2009. godine, kao što je vidljivo iz neoporezivanog dijela dohotka (bitne odrednice poreza na dohodak) od 4000 kuna (moj prijedlog je 5000 kuna koji bi se godišnje povećavao do iznosa koji je potreban za prostu reprodukciju poreznog obveznika). Predlažem novi pristup - da se umjesto postojećih nerazumno niskih odbitaka za izdržavanje članove iznos dohotka dijeli s brojem ukupnih članova domaćinstva. Tako na primjer u slučaju peteročlane obitelji koja ostvaruje dohodak od 35.000 kuna predmetom oporezivanja bio bi dohodak od 2000 kuna (35.000/5 = 7000 umanjeno za 5000 kuna), što po stopi od 10% iznosi svega 1000 kuna (10% od 2000:5). To

Premijera na reforme tjera EU i njegov tjerar Charles Michel

je dramatična promjena u odnosu na moje prijašnje prijedloge. Naprosto u ovom globaliziranom svijetu na početku XXI. stoljeća nije moguće nazvati demografskom mjerom odbitak na razini neoporezivanog dijela dohotka. Potrebno je putem poreznog sustava omogućiti roditeljima da djeci osiguraju vrhunsku skrb i vrhunsko obrazovanje. Priča o demografiji ne svodi se na povećanje broja stanovnika.

Priča o demografskom oporavku mora sadržavati dugoročni okvir koji će omogućiti svim građanima jednaku ili gotovo jednaku priliku. Ukoliko to nismo u stanju omogućiti budućim roditeljima, prestanimo pričati o demografskoj revitalizaciji. Glede veličine poreznih razreda, odnosno broja poreznih stopa, ostajem pri prijedlogu koji sam iznio 2009. godine. Navedenom dodajem kako je potrebno napustiti II. stup mirovinskog osiguranja i isti preseliti u I. ili III. stup. Ukinuće II. stupa mirovinskog osiguranja ima za cilj smanjenje porezne presije dohotka od rada. Valja identificirati kako prisutna ugroza mirovinskog sustava predstavlja grijeh prošlosti koji smo učinili prilikom provedbe tragične privatizacije.

Temelj stabilnosti

Nedostatna sredstva za mirovine valja osigurati iz poreznih prihoda PDV-a kako bi razina tekuće potrošnje pokrivala troškove intergeneracijske solidarnosti. Predlažem da se tijekom narednih pet godina u visini od 1% smanjuje postojeći doprinos na platnu listu koje plaćaju poslodavci što će rezultirati smanjenjem obveze poslodavaca s postojećih gotovo 15 na 10%. Kada je riječ o dohotku od kapitala, predlažem značajne promjene, kao što sam to iznio u radu Ekonomski pristup oporezivanju (dostupno na www.rifin.com). Prvo: predlažem potpunu (100%-tnu) integraciju svih dohodaka od rada i dohodaka od kapitala. Uzmimo primjer dohotka od dividende.

Vlada namjerava ukinuti poreze na promet imovine; smatram da porez na promet nekretnina nije visok

Prije isplate dividendi tvrtka je dužna platiti porez na dobit. Plaćeni porez na dobit dio je plaćenog poreza poreznog obveznika (u ovom slučaju investitora). Moj je prijedlog kako bi se dobit trebala oporezivati jedinstvenom stopom od 20%, s jedne strane, a raspon predloženih poreznih stopa poreza na dohodak s druge strane omogućuje jačanje srednjeg sloja koji je temelj stabilnosti svake socijalno uređene zemlje. Usput rečeno 100%-tna integracija povećala bi sklonost štednji i investiranju što je temeljni uvjet rasta i razvoja gospodarstva. U tom je smislu potrebno posebnu pažnju posvetiti poreznom tretmanu kapitalnih dobitaka. Kako bi se potaknula investicijska aktivnost, predlažem da se kapitalni dobitci oporezuju kako slijedi - kapitalni dobitak od trenutka kupnje i prodaje imovine u roku od jedne godine u cijelosti bi se integrirao u poreznu osnovicu poreza na dohodak kao bilo koji dohodak od

Vlada je pred poreznom reformom pa je premijer u pravu kad kaže da se nalazimo u izazovnim vremenima

kapitala; u razdoblju do dvije godine samo bi se polovina iznosa kapitalnog dobitka integrirala u poreznu osnovicu poreza na dohodak i, konačno, kapitalni dobitci koji bi se ostvarili u vremenu, od kupnje do prodaje, duljem od dvije godine, ne bi bili oporezivani. Predloženi pristup smanjuje spekulativne igre na tržištu, s jedne strane, i stimulira povećanje štednje koja ima za cilj smanjenje osobnih rizika koji se nužno povećavaju zbog smanjenja socijalne sigurnosti građana (individualizacija rizika). Jasno, valja ukinuti prisutni prerez na dohodak koji, od njegovog uvođenja, nazivam rentom na spavaonice, kao što je to slučaj u Zaprešiću.

Oporezivanje potrošnje

Porez na dodanu vrijednost (PDV) ostaje najznačajniji izvor poreznih prihoda. U ovom trenutku nije moguće podržati smanjenje poreznih stopa PDV-a. Naime, prihodna strana proračuna mora polaziti od poreznog kapaciteta gospodarstva, s jedne strane, koja respektirajući izvanjska ograničenja, s druge strane, određuje potrebne porezne prihode od PDV-a, s treće strane. Tu nema mogućnosti autonomne odluke. Ipak, nakon dinamiziranja gospodarskog rasta i razvoja, valjalo bi razmotriti mogućnost smanjenja stopa PDV-a u slučaju samo i jedino nužnih dobara. Po provedenoj reformi ustroja lokalne i regionalne samouprave valjalo bi omogućiti gradovima, recimo s 50.000 i više stanovnika, uvođenje poreza na potrošnju u maloprodaji do 5%. Za Zagreb kao metropolu mogla bi se prihvatiti porezna stopa poreza u maloprodaji do 7%.

Uvijek glavni gradovi u poreznim sustavima imaju preferencijalni položaj. Predlažem da se u slučaju depresije, kao što je to današnja, omogući ugroženim granama i sektorima, kao što je to turizam, plaćanje PDV-a s odgodom od nekoliko godina. Za tu i takvu odluku potrebni su dodatni kriteriji koje je moguće odrediti tek nakon primjerene analize. Međutim, u slučaju novih tvrtki moguće je, i poželjno, omogućiti im odgodu putem poreznog kredita plaćanja porezne obveze u visini vlastitog kapitala. To je iskorak u odnosu na prijedlog vlade koja je, konačno, prihvatila više-godišnje inzistiranje poduzetnika da obveza PDV-a nastaje ne trenutkom fakturiranja, već naplate realizacije. Kod trošarinskih poreza općenito valja preispitati iskustva drugih zemalja koje pridaju trošarinskim porezima veliki značaj. Hrvatska bi morala slijediti tu i takvu praksu.

Služaj BAT-ove tvornice cigareta u Kanfanaru pokazuje kako je moguće nerazumnim povećanjem trošarinskih poreza izravno ugroziti poslovnu aktivnost i socijalnu sigurnost zaposlenih, i to ne samo u Istri, već i u Podravini u kojoj se uzgaja vrlo kvalitetan duhan. To nije dobro. Potrebno je trošarinskim porezima pristupiti s gospodarskog motrišta, što znači

BAT-ova tvornica cigareta u Kanfanaru pokazuje kako je moguće nerazumnim povećanjem trošarinskih poreza izravno ugroziti poslovnu aktivnost. Premijer ih je posjetio krajem lipnja

da porezi moraju biti u funkciji rasta konkurentnosti domaćeg gospodarstva. Osim toga, valja imati u vidu kako Hrvatska ima dugu granicu s drugim zemljama koje ju okružuju što, u slučaju oporezivanja potrošnje, valja identificirati kao relevantno ograničenje u oporezivanju. Zabrinjava udio malogranične trgovine sa susjednim zemljama. Usput rečeno, opseg malogranične trgovine dobar je pokazatelj stupnja razumnosti oporezivanje potrošnje.

Pri razmatranju trošarinskih poreza posebno valja imati u vidu njihovu ulogu u zaštiti prirodnog

okoliša. Prohibitivno trošarinsko oporezivanje u cilju zaštite ekosustava čini mi se presudnim. Kad govorimo o porezima, moramo voditi računa o zrealnom instrumentu – subvencijama koje nisu ništa drugo nego negativni trošarinski porezi.

U javnosti je obznanjeno kako vlada namjerava ukinuti poreze na promet imovine. Nisu mi poznati razlozi zašto se vlada odlučila za navedenu mjeru. Smatram da porez na promet nekretnina nije nerazumno visok.

Čak ukinuće, kako predlaže vlada, neće bitno promijeniti odnose

Treba ukinuti prerez na dohodak, koji je rentom na spavaonice, kao što je to slučaj u Zaprešiću

na tržištu nekretnina. Iako nominalno porez na promet nekretnina snosi kupac, primjerenije mi je reći kako u našim uvjetima porez snosi prodavatelj.

Zaključna razmatranja

Pri tome, čini mi se važnim da postoji evidencija prometa nekretnina, što u uvjetima nesređenih zemljišnih knjiga predstavlja dobar izvor informacija o njihovom

prometu i vlasništvu. Musgrave je naglasio kako se porezi kao klin umeću u proces reprodukcije. Klin, po prirodi stvari, onemogućuje funkcioniranje procesa reprodukcije. To je vrlo važno upozorenje. Ne postoje neutralni porezi. Porezi su uvijek svuda intervencija u tržišni model privrednjanja. Jasno, nerazumni porezi mogu postati odlučan čimbenik potonuća gospodarske aktivnosti.

sjetiti izjave premijera Plenkovića koji je rekao kako 1,8 milijuna građana ne plaća porez na dohodak. Premijer Plenković nam je zapravo objasnio kako je Hrvatska siromašna država jer građani nemaju poreznog kapaciteta. To je ujedno ocjena kako država nije stvorila potreban okvir da bi se povećala porezna osnovica. Bit je tržišne države da uspostavi partnerski odnos s gospodarstvom. Činjenica da smo siromašna zemlja ne suspreže državu u nerazumnom rastu potrošnje koja ponekad dostiže granicu neshvatljivosti. Činjenica da najveći broj građana ne plaća porez na dohodak dokaz je kako država brine samo i jedino o fiskalnom aspektu oporezivanja. U modernoj državi, prema tome, mora se posvetiti najveća moguća pažnja poreznom kapacitetu i modelu oporezivanja koji će respektirati izvanjsko i tako uspostaviti partnerski odnos između države i poreznih obveznika.

Mrtvi teret

Promjena poreza iziskuje troškove prilagodavanja poreznog obveznika – mrtvi teret oporezivanja. Ukoliko porezni obveznik može prevaliti poreznu obvezu, tada su problemi lakše rješivi. Međutim, kad porezni obveznik nije u mogućnosti prevaliti nametnuti porez tada, da bi opstao, mora smanjiti druge troškove kako bi amortizirao dio povećane porezne obveze koju mora platiti državi. To je razlog zašto povećanje porezne presije predstavlja instrument eutanazije najmanje učinkovitih tvrtki. To nije problem ukoliko je broj novih tvrtki veći u odnosu na broj tvrtki koje prestaju s poslovanjem. U tom je smislu od presudnog značaja vremenski horizont poreznog sustava. Investicijski ciklus traje desetak godina. Investicijski ciklus imperativno zahtijeva stabilnost i održivost poreznog sustava tijekom vremena eksploatacije investicije. Ukoliko se često mijenjaju porezi (hrvatski slučaj), tada investitori pri odluci hoće li će investirati uzimaju u račun moguću promjenu poreznog sustava na način da povećavaju rizik namjeravane investicije. Povećani rizik smanjuje sklonost investiranju pa potencijalne investicije ne prolaze zahvaljujući čestim promjenama u poreznom sustavu. Zato nije moguće podržati politiku promjene poreznog sustava od danas do sutra ili, u hrvatskom slučaju, preko noći. Potreban je holistički pristup koji će se obznaniti gospodarstvu, kao i građanima, kako bi znali koje i kakve će im porezne obveze biti u budućnosti. Dakle, cjelovitu poreznu reformu treba odrediti danas, a njezini implementaciju „razgraničiti“ mogućnostima reforme rashodne strane proračuna i poreznog kapaciteta gospodarstva.

Taj se klin označava kao porezna presija. Promatrajući poreznu presiju kako je bilježi službena statistika, Hrvatska ima neprijemno visoku poreznu presiju pa se, prema tome, učinci poreza i oporezivanja moraju preispitati. Kratko rečeno, potrebno je smanjiti poreznu presiju na razinu koja je primjerena poreznom kapacitetu poreznog obveznika. Da je tome tako, dovoljno se pri-

zu: evidenciju carina, trošarina i PDV-a na uvezene robe, te posebnu evidenciju poreznih prihoda temeljem turističke djelatnosti. To nije važno. To je prevažno. Moje

procjene, temeljem podjele poreza po kriteriju vremena, pokazuju da Hrvatska izvozi više od trećine svojih poreznih prihoda. Slovenija je i u tome bolja od nas jer joj su-

ficit razmjene roba i usluga s inozemstvom donosi veće porezne prihode. Toliko o autonomnosti u odlučivanju o poreznom sustavu i poreznoj politici. ■

JEDAN TEBI, JEDAN MENI!

BEZBROJ VOĆNIH OKUSA

PUNO VOĆNOG SOKA

šumi

DIJELIMO SLATKE TRENUTKE